

**СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ
МЕТОДИКИ ОБУЧЕНИЯ ЯЗЫКАМ:
ПЛОЩАДКА ОБМЕНА
ПРОГРЕССИВНОЙ ПРАКТИКОЙ**

КАЗАНСКИЙ ФЕДЕРАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНСТИТУТ ФИЛОЛОГИИ И МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАЦИИ
НОЦ стратегических исследований в области родных языков и культур
НОЦ «Институт Каюма Насыри»

**СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДИКИ ОБУЧЕНИЯ ЯЗЫКАМ
ПЛОЩАДКА ОБМЕНА ПРОГРЕССИВНОЙ ПРАКТИКОЙ**

**ТЕЛЛӘРГӘ ӨЙРӘТҮ МЕТОДИКАСЫН КАМИЛЛӘШТЕРҮ
АЛДЫНГЫ ТӘЖРИБӘ БЕЛӘН УРТАКЛАШУ МӘЙДАНЧЫГЫ**

МАТЕРИАЛЫ VIII МЕЖДУНАРОДНОГО НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКОГО
ОНЛАЙН-СЕМИНАРА

КАЗАНЬ

2024

УДК 372.881.1
ББК 74.268.1
С56

*Печатается по рекомендации Учебно-методической комиссии
Института филологии и межкультурной коммуникации
Казанского федерального университета*

Научные редакторы:

доктор филологических наук, профессор **Р.Р. Замалетдинов**;
доктор филологических наук, профессор **А.Ш. Юсупова**;
доктор филологических наук, профессор **Мостафа Онер**

Редакционная коллегия:

кандидат филологических наук, доцент **Э.Н. Денмухаметова**

С56 **Совершенствование методики обучения языкам: площадка обмена прогрессивной практикой:** материалы VIII Международного научно-методического онлайн-семинара (Казань, 20 февраля 2024 г.) = Телләргә өйрәтү методикасын камилләштерү: алдынгы тәҗрибә белән уртаклашу мәйданчыгы: VIII Халыкара фәнни-методик онлайн семинар материаллары (Казан, 2024 елның 20 феврален). – Казань: Изд-во Казан. ун-та, 2024. –335 с.

Сборник включает в себя материалы VIII Международного научно-методического семинара «Совершенствование методики обучения языкам: площадка обмена прогрессивной практикой», проведенного 20 февраля 2024 года в онлайн-режиме на базе Института филологии и межкультурной коммуникации КФУ, при участии ученых из Эгейского университета (Турция), Азербайджанского государственного педагогического университета (Азербайджан), Евразийского национального университета им. Л.Н.Гумилева и Казахского национального педагогического университета имени Абая (Казахстан), Национального университета Узбекистана имени Мирзо Улугбека (Узбекистан), Башкирского государственного педагогического университета им. М. Акмуллы и других вузов, ссузов России. Сборник адресован научным работникам, преподавателям вузов и ссузов, аспирантам, студентам, а также широкому кругу читателей.

Материалы публикуются в авторской редакции.

УДК 372.881.1
ББК 74.268.1

© Издательство Казанского университета

O'ZBEK VA INGLIZ TILI MIFOLOGEMALARIDA MADANIY BIRLIKLAR

*Rajabov D. Z.
Buxoro davlat universiteti*

Аннотация. В данной статье культурные единицы мифологем, мифологизируя или описывая явления природы через поэтические мифологемы, фантазийно-фантастические образы, древние люди с большой уверенностью смотрели на существование иного мира за пределами видимого мира, а различные воображаемые мифологические образы подтверждали его существование (dev, pari, alvasti, ajina, jin) дана информация о. Кроме того, в узбекской литературе мифологемы используются и методом оживления или придания человеческих качеств природным явлениям, т. е. методом очеловечивания природы. В соответствии с этим сообщается, что в изображенном в народных песнях образе природы воплощены мелодичные, музыкальные волны человеческого духа, в образе природы воплощены живое течение мыслей лирического героя, естественные переживания человека. красочные краски природы.

Ключевые слова: мифологема, когнитивная операция, лексема, прецедент, миф, концептуализация, мотивы, концептуальная метафора, интертекстуальность.

O'zbek va ingliz xalq og'zaki ijodi boy, rang-barang va yorqin ranglarga to'la. Xalq og'zaki ijodi asl go'zalligini odamlar, u erdan noyob odatlar urf-odatlar, odamlarning turmush tarzi ochib beradi. Ingliz tilida ham O'zbek tilida ham miflar matnda "mifologemalar" – bir mifdan ikkinchisiga o'tuvchi va butun dunyo madaniyatlari tomonidan baham ko'rilgan muhim mifologik personajlar, vaziyatlar yoki hodisalarni bildiruvchi lingvistik birliklar yordamida ifodalanadi; "mifologik tizimlarda takrorlanadigan va badiiy matnda aks ettirilgan barqaror tasvirlar va motivlar"²

Ingliz tiildagi mifologemalarni turli lingvistik birliklar bilan ifodalash mumkin:

a) Turdosh otlar: ...and you might catch sight of little fawns galloping through the glade on the back of a bearded centaur (Maugham, Red); The satyr in him suddenly took his possession, and he was powerless in the grip of an instinct which had all the strength of the primitive forces of nature (Maugham, The Moon and Sixpence).

b) Antroponimlar: Perhaps, it would have been possible to see in him a new Prometheus (W.S. Maughm, The Moon and Sixpence); It's three Gorgons in one. Or it's Pan. You see him and die...(O'Neil, Long Day's Journey into Night). She may be just a sort of enchantress, a Circe, a spiritual Penelope keeping her suitors spellbound and enslaved (Murdoch, The Unicorn);

²Ashurova D.U., Galieva M.R. Cultural Linguistics, Tashkent, 2019.- 81 p.

c) toponimlar: They had glowered upon him like Scylla and Charybdis, but they had let him go through (Murdoch, The Unicorn);

d) so'z brikmasi: John would't be surprised... to catch a glimpse of pink nymph-skin.... (Fitzgerald, The Diamond as Big as the Ritz);

e) Frazeologik birliklar: The night operator answered the phone. "This is Perry Mason" he said. I suppose Paul Drake is wrapped in the arms of Morpheus (Gardner, The Case of the Runaway Corpse);

f) Gaplar: Prometheus Enriched was calling to witness forgotten sacrifices, forgotten rituals, prayers obsolete before the birth of Christ (F.S. Fitzgerald, The Diamond as Big as the Ritz);

g) kichkina matnlar: Eliduc (J. Fowles); Ulysses (J. Joyce); The Pyramid, The Scorpion God (W. Golding), The Labours of Hercules (A. Christie);

Mifologemalarning mexanizmi kontseptual integratsiya yoki aralashish deb nomlanuvchi kognitiv operatsiyaga asoslanadi. Ushbu nazariya qurilishning ma'nosi uning qismlari yig'indisidan ko'proq narsani keltirib chiqaradigan tuzilmalarni birlashtirishni o'z ichiga oladi. Mifologemalarning o'ziga xos xususiyati ularning intertekstualligidir. Ikki kontseptual soha, pretsedent va qabul qiluvchi matnlar mifologema asosida birlashtirilib, birlashtirilib, bir qator assotsiatsiyalar va yangi kontseptual hislami keltirib chiqaradi.

Shu munosabat bilan F.S.ning "The Diamond as Big as the Ritz" hikoyasida Fitsjerald yaxshi namuna bo'lib xizmat qiladi. Hikoyaning butun matniga asosan yunoncha mifologemalar kiritilgan: (*Hades, St. Midas, a goat-foot piping his way, pink nymph-skin and flying yellow hair, woody rattles of Nemesis, Prometheus Enriched, myrrh and gold, golden age, God was made in man's image*).

Ushbu mifologemalarning matnda qo'llanilishi o'quvchining ekstralingvistik mifologik bilimlarini faollashtiradi va shu bilan uning ongini kontseptual ahamiyatga ega bo'lgan ma'lumotlarga qaratadi.

Hikoyaning bosh qahramoni Jon Unger Mississippi daryosi yaqinidagi Hades provinsiyasining kichik shahrida yashaydi: "*John T. Unger came from a family that had been well known in Hades a small town on the Mississippi River for several generations.*"

Shahar tavsifi: (*small, provincial, out of the world, old fashioned, they (inhabitants) make a show of keeping up to date in dress and manners and literature, (John) had danced all the latest dances from New York before he put on long trousers, (inhabitants) has the earnest worship of and respect for riches as the first article, felt radiantly humble before them (the riches)*)-

Kichik, viloyat, dunyodan tashqari, eski moda, ular (aholi) kiyim-kechak, odox-axloq va adabiyotda yangilanishlarni namoyish etishadi, (Jon) uzun shim kiyishdan oldin Nyu-Yorkdagi barcha so'nggi raqslarni raqsga tushirgan edi. , (aholi) boylikka astoydil sajda qiladi va ularni birinchi maqola sifatida hurmat qiladi, ular oldida o'zini nurli kamtar his qiladi (boyliklar).

Bu parchada Hades fuqarolari yashagan viloyatlik va qashshoqlik muhitini yaratadi. Bundan tashqari, Hades tushunchasi va do'zax o'rtasidagi ularni

fazilatlar bo'ladi. Shu munosabat bilan shuni ta'kidlash joizki maktabning "Pro deo et patria et St. Midas" (Xudo, Vatan va Muqaddas Midas uchun) shiorida qo'llanilgan "Midas" mifologemasi Xudo, Vatan kabi aksiologik jihatdan ahamiyatli tushunchalar bilan birgalikda "Midas" mifologemasining istehzoli va istehzoli ta'sirini sezilarli darajada talaffuzini kuchaytiradi.

Maktabda Jon Persi Vashington bilan uchrashdi va uni yozni birga o'tkazishga taklif qildi. Vashingtonliklarning cheksiz boyligidan hayratda qolgan Jon o'zini juda hayajonli va baxtli his qildi. Muallif o'zining psixologik holatini tasvirlash uchun Pan yoki Faunus - tabiat, quvonch, musiqa, unumdorlik va har doim go'zal nimfalar kuzatib turadigan bahor fasli xudosi bilan bog'liq mifologemalardan foydalanadi:

"John wouldn't have been surprised to see a goat-foot piping his way among the trees or to catch a glimpse of nymph-skin and flying yellow hair between the greenest of the green leaves."

Ammo tez orada Jon boylar egalik qilgan boylik uchun nima to'lashlari kerakligini bilib oldi. Vashingtonlarning uyiga harbiy samolyotlar hujum qildi:

"The chateau stood dark and silent, beautiful without light as it had been beautiful in the sun, while the woody rattles of Nemesis filled the air above with a growing and receding complaint."

Jumlada qo'llanilgan "Nemesis" mifologemi jinoyat sodir etgan yoki qonunni buzganlardan adolat va qasos olishning yunon ma'budasi bilan bog'liqligi uchun ishlatilgan. Hikoya kontekstida Nemesis tomonidan yuborilgan samolyotlar Vashingtonliklar oilasi uchun adolatli jazoni anglatadi. Bu yerda "samolyot" neytral leksemasi uslubiy jihatdan belgilangan "yog'och o'yinchoq" birligi bilan almashtirilgani bejiz emas. "Yog'ochli" (sezuvchan, hissiz, javob bermaydigan, g'ayriinsoniy, yuraksiz, ruhsiz, g'ayriinsoniy, qo'zg'almas, qo'rqinchli) so'zining ma'nodosh bog'lanishlaridan olingan ma'no va xulosalar. Badiiy asarda mifologemalarning eng ko'zga ko'ringan xususiyatlaridan biri ularning vaqti-vaqti bilan qo'llanilishidir. Tahlil qilingan hikoyada oila boshlig'i Breddok Vashington Prometey boyitilgan deb ataladi:

- Prometheus Enriched was calling to witness forgotten sacrifices, forgotten rituals, prayers obsolete before the birth of Christ.

Mifga ko'ra, Prometey o'zining ayyor aqli bilan mashhur qadimgi yunon titanidir. U odamlarga yozuv, matematika, qishloq xo'jaligi, tibbiyot va ilm-fan kabi sivilizatsiya san'atlarini o'rgatgan va odamlarga berish uchun osmondan olov o'g'irlagan. Buning uchun u Zevs tomonidan jazolangan va zanjirband qilingan. Matnda Prometey (Prometey bog'langan) obrazi Prometey Enriched bilan almashtirilgan bo'lib, bu uning o'xshatishga asoslangan salbiy talqinini nazarda tutadi: Prometey zanjirda va qoyaga bog'langan edi, xuddi shunday B. Vashington ham o'z mulki uning boyligi va hashamati zanjirida edi.

Demak, tahlillar shuni ko'rsatdiki, muallifning kontseptual dunyo rasmini tasvirlashda mifologemalar katta rol o'ynaydi. Ko'rib chiqilayotgan hikoyada muallif mifologemalardan ikki dunyoni: kambag'allar va boylar dunyosini tasvirlash, qarama-qarshilik va istehzo bilan baholash uchun mifologemalardan

foydalanadi. Kambag'al odamlar ularning zaifligi va xizmatkorligi uchun tanqid qilinadi, boylar esa shafqatsizligi, axloqsizligi va g'ayriinsoniyligi uchun hukm qilinadi.

Xulosa qilib aytganda, tahlil natijalarini quyidagicha umumlashtirish mumkin:

- mifologema - badiiy matndagi miflarning lingvistik tasviri; mifologik bilim tuzilmalarini faollashtirishga qaratilgan kontseptual va madaniy jihatdan tegishli birlik;

- mifologema pretsedent va qabul qiluvchi matnlarning kontseptual sohalari bir butunga birlashtirgan intertekstuallik signali bo'lib xizmat qiladi va shu bilan yangi kontseptual hislarni hosil qiladi;

- mifologema muallifning kontseptual dunyo rasmini ifodalashda muhim rol o'ynaydi va muallifning fikriga ko'ra u turli tasodifiy o'zgarishlarga duchor bo'ladi.

Mifologema ko'pgina tilshunoslar tomonidan murojaat qilish uchun ishlatiladi umuminsoniy tafakkurning barqaror va takrorlanuvchi tuzilmalari, umuman voqelikni hissiy-maxsus shaklda aks ettiradi inson ongida paydo bo'ladigan uyushmalar. Yu.L. Shishova mifologemani mifdagi pretsedent ega bo'lgan hodisaning syujet-mantiqiy tuzilishi deb hisoblaydi. Yu.L. Shishovanning fikricha mifologema obrazli ifoda, aksiologik belgilash va ma'nolarning konvertatsiya qilinishi xususiyati bilan xarakterlanadi va "arxetip" va "ramz" tushunchalari mifologema bilan chambarchas bog'liq.

Barcha ilmiy tilshunoslar va adabiyotshunoslar tomonidan e'tirof etilgan pozitsiyani ta'kidlash kerak: mifologema eng muhim tarkibiy qismidir. Badiiy asar muallifi ishlatgan mifologema, matnning kompozitsion va semantik tuzilishining elementiga aylanadi va prezidentlik va intertekstuallik belgisi sifatida ishlaydi, chunki u eng muhim vazifa - matnlar o'rtasidagi aloqa kontekstida yagona chuqur syujet-mantiqqa asoslangan tuzilishini amalga oshiradi.

Adabiyotlar

1. Ashurova D.U., Galieva M.R. Cultural Linguistics. – Tashkent, 2019.- 81p.
2. Ларионова М.С. Миф, сказка и обряд в русской литературе XIX века. – Ростов н/Д: Изд-во Рост.ун-та, 2006. – 256 с.
3. Clark R., T. Rundle. Myth and Symbol in Ancient Egypt. London: Thomas and Hudson, 1959.
4. Rajabov D.Z, O'zbek xalq qo'shiqlari tuzilishi: kompozitsiya va obrazlilik. Filologiya fanlari doktori darajasini olish uchun yozilgan diss.-Toshkent, 2019

Юсупова P.H., Юсупов 3.3. Балалар сөйләмәндәге кимчеләкләрне бетерү	262
Abdygaliyeva N.N., Smagulova G.N. PECULIARITIES OF SPEECH ETIQUETTE IN ONLINE MODE: ON THE MATERIAL OF KAZAKH-ENGLISH LANGUAGES	268
Begaliyeva R.P. DEVELOPING STUDENTS' SPEECH ETIQUETTE SKILLS THROUGH DIGITAL APPS EFL CLASS IN	273
Həsənova K. Poeziya mətnlərində linqvistik qənaət prinsipinin koqnitiv aspektləri	278
Hüseynova M.N. TÜRK-AZƏRBAYCAN MƏNŞƏLİ «QAFAN» TOPONİMİNİN PALEOETNONİMİK İSTİQAMƏTDƏ ETNOLİNGVİSTİK TƏHLİLİ	283
Hüseynova R.K. ƏHMƏD YASƏVİNİN SUFİ GÖRÜŞLƏRİ	288
Hüseynova T.F. JOHANN WOLFGANG VON GOETHE'NİN "DOĞUBATI DİVANİ"NDƏ KLASİK DOĞU ŞİİR ÜSLUBU	291
Eminaliyev E. M. YUSİF BALASAQUNLU'NUN "GUTADGU BİLİG" ESERİNDE DİL SORUNLARI	295
Quliyeva R.H. İLAHİ EŞQ YOLÇUSU - YUNİS EMRƏ	299
Namazova A.M. Phonetic and phonological features of contemporary turkic group languages	303
Öner Mustafa Abdullah Tukay şiirlerinde osmanli türkçesi öğeleri ve öğretimi	306
Razimi V.N. 7. Sınıfta Anvar Memmedhanli'nin "Altın Tomurcuklar" öyküsünün öğretilmesinde etkiləşimli öğrenme yöntemlerinden yararlanma olanakları	312
Rajabov D. Z. O'zbek va ingliz tili mifologemalarida madaniy birliklar	316
Salikhova A.A. THE METHODOLOGY OF EXPANDING THE VOCABULARY OF FOREIGN LANGUAGE LEARNERS AT THE INITIAL AND SECONDARY STAGES OF EDUCATION	321
Tursunova N.B., Valieva A.A. CHATGPT USING IN EDUCATION	325
Zhang S.Yu. UTILIZING GAMES AND ICT TO TEACH ENGLISH VOCABULARY IN THE EFL CLASSROOM	329